

Lausuntopyyntö: HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Khall 18.08.2026 § 170
502/00.02.01/2026

Valmistelija Hallintojohtaja Kyllönen Pinja, puh. 044 7255223

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoanne hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lausunnoilla oleva esitysluonnos on tarkoitus liittää osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain niin sanottua vuosimuutoslakia, jolla säädetään valtionosuusprosentista vuodelle 2027. Ehdotus valtionosuusprosentiksi ei sisälly tähän esitysluonnokseen, koska se tarkentuu vastaa syksyllä 2026 tehtävämuutosten ja kustannustenjaon tarkentuessa.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on linjattu kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön jarrusta vuosille 2024–2027. Hallitus päätti keväen 2026 kehysriihen yhteydessä, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun tasoa korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027, mikä kasvattaa valtionosuudesta tehtävää vähennystä 60 miljoonalla eurolla. Yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuoden 2027 valtionosuudessa on noin 33 miljoonaa euroa, joten vähennyksen kokonaismäärä kasvaa yhteensä 93 miljoonaan euroon. Hallitus linjasi samalla vähennyksen toteuttamistavasta.

Vähennys kunnan valtionosuuteen toteutetaan siten, että vähennys on asukasta kohden yhtä suuri euromääräisesti.

Hallitus päätti vuoden 2025 kehysriihen yhteydessä, että osana uusia sopeutustoimia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron, eli noin 2 prosentin vähennys. Vähennys linjattiin toteutettavaksi vuonna 2026 määräaikaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden peruspalvelujen valtionosuus on negatiivinen. Vähennyksen pysyvästä kohdennustavasta oli tarkoitus päättää tuolloin valmisteilla olleen valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti, että pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamista jatketaan vuodesta 2027 lukien kehysriihessä 2025 linjatulla tavalla siten, että vähennys on yhtä suuri prosentuaalinen osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen.

Tavoitteet

Tavoitteena on toteuttaa valtiontalouden sopeutustoimia. Lisäksi tavoitteena on, ettei 75 miljoonan euron vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia.

Linkit

<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM048:00/2026> -

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kuhmon kaupunki vastustaa esitettyjä kunnan peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistuvia lisävähennyksiä sekä vuoden 2027 indeksikorotuksen rajoittamista.

Kuhmon kaupunki katsoo, että esitetty 93 miljoonan euron vähennys kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin heikentää kuntien mahdollisuuksia turvata lakisääteiset peruspalvelut ja ylläpitää elinvoimaa tilanteessa, jossa kuntatalouteen kohdistuu samanaikaisesti merkittäviä kustannuspaineita. Erityisesti harvaan asutuissa, väestöltään ikääntyvissä ja pitkien etäisyyksien kunnissa valtionosuuksien merkitys palvelujen järjestämisen rahoituksessa on keskeinen.

Kuhmon kaupunki pitää ongelmallisena sitä, että indeksikorotuksen leikkaaminen kohdistuu kuntiin pysyväisluonteisena vähennyksenä. Indeksitarkistusten tarkoituksena on kompensoida kuntien kustannustason nousua. Kun indeksikorotuksia rajoitetaan, kustannusten nousu jää yhä suuremmalta osin kuntien omalla rahoituksella katettavaksi. Tämä heikentää kuntien rahoitusasemaa ja kasvattaa painetta kunnallisveron korotuksiin, palvelutason heikentämiseen tai investointien lykkäämiseen.

Kuhmon kaupunki katsoo, että asukaskohtaisesti yhtä suurena toteutettava vähennys ei riittävästi huomioi kuntien erilaisia olosuhteita, palvelutarpeita ja taloudellisia lähtökohtia. Vaikka vähennystapa on hallinnollisesti yksinkertainen, sen vaikutukset eivät ole tosiasiallisesti yhdenvertaisia. Valtionosuuksista

voimakkaasti riippuvaisille kunnille vähennyksen vaikutus on suhteellisesti merkittävämpi kuin kunnille, joiden rahoituspohja perustuu vahvemmin omiin verotuloihin.

Lisäksi Kuhmon kaupunki vastustaa vuonna 2026 voimaan tulleen 75 miljoonan euron pysyvän valtionosuusvähennyksen jatkamista esitetyllä tavalla. Vaikka kohdentamistavalla pyritään välttämään kuntien välisten suhteellisten erojen kasvattamista, merkitsee vähennys käytännössä pysyvää rahoituksen heikennystä kunnille. Kuntien tehtävät, velvoitteet ja investointitarpeet eivät ole vähentyneet vastaavasti, joten valtionosuuksien leikkaaminen heikentää kuntien mahdollisuuksia vastata niille asetettuihin velvoitteisiin.

Kuhmon kaupunki korostaa, että kuntien toimintaedellytysten turvaaminen on keskeinen osa koko Suomen alueellisen elinvoiman, huoltovarmuuden ja yhdenvertaisten palvelujen ylläpitämistä. Erityisesti itäisen Suomen ja harvaan asuttujen alueiden kunnissa valtionosuuksien merkitys on keskeinen kuntatalouden vakaudelle. Valtiontalouden sopeuttamistoimet eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa kuntien mahdollisuudet järjestää laadukkaita ja saavutettavia palveluja vaarantuvat.

Kuhmon kaupunki katsoo, että valtionosuuksien indeksitarkistukset tulee toteuttaa täysimääräisinä ja että valtiontalouden tasapainottamistoimia tulee ensisijaisesti kohdentaa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka eivät heikennä kuntien lakisääteisten tehtävien rahoituspohjaa.

Päätös Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.